

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 27ης Ιουνίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Οδηγία 2004/38/ΕΚ – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – Δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτου κράτους, μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, στο κράτος μέλος του οποίου ο πολίτης αυτός έχει την ιθαγένεια – Είσοδος του μέλους αυτού της οικογένειας στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους μέλους σε χρονικό σημείο μεταγενέστερο της επιστροφής στο κράτος μέλος αυτό του πολίτη της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-230/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Østre Landsret (εφετείο της ανατολικής περιφέρειας, Δανία) με απόφαση της 21ης Απριλίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Μαΐου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Erdem Deha Altiner,

Isabel Hanna Ravn

κατά

Udlændingestyrelsen,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby και M. Βηλαρά (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: C. Strömholm, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 7ης Μαρτίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- Ο E. Deha Altiner και η I. H. Ravn, εκπροσωπούμενοι από τον E. O. R. Khawaja, advokat,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. S. Wolff, καθώς και από τους J. Nyman-Lindgren και C. Thorning, επικουρούμενους από τον R. Holdgaard, advokat,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Rochet, L. Van den Broeck και M. Jacobs,

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τον A. Joyce και την L. Williams,
- η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την I.S. Jansen, επικουρούμενη από τον K.B. Moen, advokat,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την E. Montaguti και τον M. Wilderspin, επικουρούμενους από τον H. Peytz, advokat,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 21 ΣΛΕΕ και της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, του Erdem Deha Altiner (στο εξής: υιός Altiner) και της Isabel Hanna Ravn και, αφετέρου, της Udlændingestyrelsen (Υπηρεσίας Μεταναστεύσεως, Δανία) όσον αφορά απόφαση που εξέδωσε η Υπηρεσία αυτή στις 3 Ιουνίου 2016 (στο εξής: απόφαση της 3ης Ιουνίου 2016), με την οποία επικυρώθηκε προηγούμενη απόφαση της Statsforvaltningen (Περιφερειακής Δημόσιας Διοίκησης, Δανία) περί απορρίψεως της αιτήσεως του υιού Altiner με αίτημα τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Δανία, ως μέλους της οικογένειας της I. H. Ravn, πολίτη της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2004/38

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2004/38, με τίτλο «Σκοπός», ορίζει:
«Η παρούσα οδηγία καθορίζει:
α) τους όρους που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών από τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους·
[...].».
- 4 Υπό τον τίτλο «Ορισμοί», το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας ορίζει:
«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:
1) “πολίτης της Ένωσης”: κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους·

2) “μέλος της οικογένειας”:

α) ο/η σύζυγος·

[...]

γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου [...].

[...]

3) “κράτος μέλος υποδοχής”: το κράτος μέλος στο οποίο μεταβαίνει ο πολίτης της Ένωσης προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής.»

5 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Δικαιούχοι», προβλέπει στην παράγραφο 1:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 σημείο 2 που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.»

6 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2004/38 έχει ως εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοίας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

γ)

– έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και

– διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοίας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, ή

δ) είναι μέλη της οικογένειας τα οποία συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν πολίτη της Ένωσης που πληροί τους όρους που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) ή γ).

2. Το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν, στο κράτος μέλος υποδοχής, τον πολίτη της Ένωσης και εφόσον ο εν λόγω πολίτης πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α), β) ή γ).»

Το δανικό δίκαιο

- 7 Κατά το άρθρο 13 της bekendtgørelse nr. 474 om ophold i Danmark for udlændinge, der er omfattet af Den Europæiske Unions regler (υπουργικής απόφασης 474, για το δικαίωμα διαμονής των αλλοδαπών που διέπονται από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), της 12ης Μαΐου 2011:

«Στο μέτρο που προβλέπεται από το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα μέλη της οικογένειας Δανού υπηκόου έχουν δικαίωμα διαμονής στη Δανία πέραν του τριμήνου που προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί αλλοδαπών.»

- 8 Οι EU-orientering nr. 1/14, Orientering til Statsforvaltningen om behandling af ansøgninger om familiesammenføring efter EU-retten, hvor referencen er dansk statsborger (κατευθυντήριες γραμμές 1/14 προς την αρμόδια δημόσια αρχή για τον χειρισμό των αιτήσεων για οικογενειακή επανένωση κατά το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν το πρόσωπο αναφοράς είναι Δανός υπήκοος), της 10ης Δεκεμβρίου 2014 (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές 1/14), εκδόθηκαν από την Υπηρεσία Μεταναστεύσεως.
- 9 Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές προβλέπουν, στο σημείο 4.1.5, με τίτλο «Χρονική συνάφεια μεταξύ της επιστροφής Δανού υπηκόου στη Δανία και της αιτήσεως για οικογενειακή επανένωση κατά το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», τα εξής:

«Το μέλος της οικογένειας που δεν είναι Δανός υπήκοος δεν απαιτείται να εισέλθει στη Δανία ταυτόχρονα με τον Δανό υπήκοο.

Αν μέλος της οικογένειας Δανού υπηκόου, ο οποίος έχει ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποβάλει αίτηση για οικογενειακή επανένωση σύμφωνα με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε χρονικό σημείο μεταγενέστερο της επιστροφής του Δανού υπηκόου στη Δανία, πρέπει να καθοριστεί ειδικά αν η αίτηση του μέλους της οικογένειας υποβλήθηκε ως φυσική προέκταση της επιστροφής του Δανού υπηκόου στη Δανία.

Κατά τον καθορισμό αυτόν, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι λόγοι της χρονικής απόστασης μεταξύ της επιστροφής του Δανού υπηκόου και της υποβολής της αιτήσεως, ιδίως εάν η υποβολή της αιτήσεως από το μέλος της οικογένειας καθυστέρησε για συγκεκριμένους επαγγελματικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους, καθώς και η διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος. Για παράδειγμα, η καθυστέρηση σχετικά με την υποβολή της αιτήσεως μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ο αιτών ολοκλήρωσε σπουδές τις οποίες είχε αρχίσει προηγουμένως, πράγμα που μπορεί να αποδειχθεί, μεταξύ άλλων, με την προσκόμιση πτυχίων κ.λπ. Λόγοι καθυστερήσεως μπορούν επίσης να είναι συγκεκριμένα προβλήματα υγείας, π.χ. σοβαρή ασθένεια του αιτούντος ή μελών της οικογένειάς του.

Ωστόσο, καθυστέρηση πολλών μηνών δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τη γενική επιθυμία να συνεχιστεί μια επαγγελματική απασχόληση ή να διατηρηθούν οικογενειακοί δεσμοί.

Αντιθέτως, όταν υπάρχουν συγκεκριμένα ζητήματα τα οποία αφορούν την επαγγελματική απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης της εκπληρώσεως συμβατικών υποχρεώσεων, και αυτά έχουν οδηγήσει στην καθυστερημένη υποβολή της αιτήσεως για πολλούς μήνες, θα θεωρείται εν γένει ότι η αίτηση υποβλήθηκε ως φυσική προέκταση της επιστροφής του Δανού υπηκόου. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί με την προσκόμιση συμφωνητικού εργασίας στο οποίο βεβαιώνεται, για παράδειγμα, ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο μετέχει σε συγκεκριμένο κατασκευαστικό έργο.

[...]

Στις περιπτώσεις όπου το μέλος της οικογένειας εισήλθε στη Δανία ταυτόχρονα με την επιστροφή του Δανού υπηκόου στη Δανία ή ως φυσική προέκταση της επιστροφής αυτής, αλλά υπέβαλε αίτηση για οικογενειακή επανένωση κατά τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνο σε μεταγενέστερο χρονικό

σημείο, δεν απαιτείται η αίτηση να υποβλήθηκε ως φυσική προέκταση της επιστροφής του Δανού υπηκόου αν το πρόσωπο αυτό πληροί κατά τα λοιπά τις προϋποθέσεις για να επιτύχει την οικογενειακή επανένωση με τον Δανό υπήκοο, σύμφωνα με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προϋπόθεση είναι ότι το μέλος της οικογένειας εισήλθε στη Δανία για να έχει κοινή οικογενειακή ζωή με τον Δανό υπήκοο και ότι το μέλος της οικογένειας θα ήταν επίσης σε θέση να επιτύχει οικογενειακή επανένωση με τον Δανό υπήκοο, σύμφωνα με τους κανόνες του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν το πρόσωπο αυτό είχε υποβάλει την αίτηση κατά τον χρόνο εισόδου [στην επικράτεια]. Περαιτέρω προϋπόθεση είναι ότι ο αιτών πληρούσε τις προϋποθέσεις αυτές καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου μέχρι την υποβολή της αιτήσεως.

Συνεπώς, κατά την αξιολόγηση τέτοιων υποθέσεων αποφασιστικό στοιχείο είναι ότι το μέλος της οικογένειας πληρούσε τις προϋποθέσεις για την οικογενειακή επανένωση με τον Δανό υπήκοο κατά τους κανόνες του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, αλλά απλώς δεν υπέβαλε αίτηση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το μέλος της οικογένειας έχει δικαίωμα διαμονής στη Δανία κατά τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από το αν το εν λόγω πρόσωπο μόνον αργότερα υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής.

Στις περιπτώσεις όπου η αίτηση δεν υποβλήθηκε σε σύνδεση με την είσοδο [στην επικράτεια], ο αιτών πρέπει να αποδείξει ότι η είσοδος πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με την επιστροφή του Δανού υπηκόου στη Δανία ή ως φυσική προέκταση της επιστροφής αυτής και ότι ο αιτών πληρούσε τις προϋποθέσεις για οικογενειακή επανένωση με τον Δανό υπήκοο κατά τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, συμπεριλαμβανομένης της συμβίωσής του με τον Δανό υπήκοο στη Δανία. Αυτό, για παράδειγμα, μπορεί να αποδειχθεί με ταξιδιωτικά έγγραφα, έγγραφα από τα οποία προκύπτει αλλαγή της καταχωρισμένης διεύθυνσής, αποδείξεις καταβολής μισθώματος κ.λπ.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 10 Ο υιός Altiner γεννήθηκε στις 2 Σεπτεμβρίου 2004 στην Τουρκία και είναι Τούρκος υπήκοος. Ο πατέρας του, ο Metin Altiner (στο εξής: πατέρας Altiner), ο οποίος εισήλθε στη Δανία στις 17 Ιουλίου 2008, έλαβε διαζύγιο από τον γάμο του με τη μητέρα του υιού Altiner και νυμφεύθηκε με δεύτερο γάμο, στις 26 Οκτωβρίου 2010, την I. H. Ravn, Δανή υπήκοο, η οποία κατά τον χρόνο εκείνο διέμενε στη Δανία. Με την απόφαση περί διαζυγίου μεταξύ του πατέρα Altiner και της μητέρας του υιού Altiner, η επιμέλεια του παιδιού ανατέθηκε στη μητέρα του, τουρκικής υπηκοότητας, και ο υιός Altiner έζησε με τη μητέρα του στην Τουρκία.
- 11 Το διάστημα μεταξύ 1ης Δεκεμβρίου 2012 και 24ης Οκτωβρίου 2014, η I. H. Ravn και ο πατέρας Altiner διέμεναν στη Σουηδία. Κατά τις περιόδους από την 1η Αυγούστου 2013 μέχρι τις 9 Σεπτεμβρίου 2013 και από τις 8 Ιουλίου 2014 μέχρι τις 2 Σεπτεμβρίου 2014, ο υιός Altiner μετέβη στη Σουηδία βάσει έγκυρης θεωρήσεως Σένγκεν και διέμεινε μαζί τους.
- 12 Στις 24 Οκτωβρίου 2014, η I. H. Ravn και ο πατέρας Altiner επέστρεψαν στη Δανία και έκτοτε διαμένουν εκεί. Στις 25 Ιουνίου 2015, ο υιός Altiner εισήλθε στη Δανία βάσει έγκυρης θεωρήσεως Σένγκεν μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2015.
- 13 Ο υιός Altiner, αφού έλαβε στις 15 Ιουλίου 2015 γραπτή συγκατάθεση της μητέρας του, υπέβαλε, δύο μέρες αργότερα, στην αρμόδια δανική υπηρεσία αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής της Ένωσης ως μέλος της οικογένειας της συζύγου του πατέρα του, I. H. Ravn.
- 14 Με απόφαση της 9ης Μαρτίου 2016, η αρμόδια αρχή της Δανίας απέρριψε την αίτηση αυτή με το αιτιολογικό ότι η αίτησή του δεν υποβλήθηκε ως φυσική προέκταση της επιστροφής της I. H. Ravn στη Δανία. Όπως προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, η εν λόγω αρχή

διευκρίνισε με την απορριπτική απόφασή της ότι δεν λάμβανε θέση επί του ζητήματος αν τα διαστήματα διαμονής του υιού Altiner στη Σουηδία του παρείχαν τη δυνατότητα να συνάψει ή να συσφίξει οικογενειακούς δεσμούς στο κράτος μέλος αυτό με την I. H. Ravn. Κατά της εν λόγω απορριπτικής απόφασης υποβλήθηκε ένσταση στη δανική Υπηρεσία Μεταναστεύσεως, η οποία απορρίφθηκε με απόφαση της 3ης Ιουνίου 2016.

- 15 Με την ως άνω απόφαση, η Υπηρεσία Μεταναστεύσεως επισημαίνει ότι ο υιός Altiner δεν εισήλθε στη Δανία κατά την ίδια χρονική στιγμή με την I. H. Ravn και ότι η αίτησή του για χορήγηση άδειας διαμονής δεν εντάσσεται στο πλαίσιο της φυσικής προέκτασης της επιστροφής της I. H. Ravn στη Δανία. Κατά την υπηρεσία αυτή, το παράγωγο δικαίωμα διαμονής στη Δανία υπηκόου τρίτου κράτους, μέλους της οικογένειας Δανού υπηκόου ο οποίος επιστρέφει στη Δανία μετά από διαμονή σε άλλο κράτος μέλος, δεν υφίσταται όταν το εν λόγω μέλος της οικογένειας δεν εισήλθε στη Δανία ή δεν υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Δανία ως φυσική προέκταση της επιστροφής του Δανού υπηκόου.
- 16 Στις 15 Ιουνίου 2016, ο υιός Altiner και η I. H. Ravn άσκησαν προσφυγή κατά της αποφάσεως της 3ης Ιουνίου 2016 ενώπιον του Københavns byret (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου Κοπεγχάγης, Δανία) το οποίο, με απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2016, παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 17 Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι οι διάδικοι διαφωνούν ως προς τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης της προϋπόθεσης που προβλέπει η δανική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας Δανού πολίτη που επιστρέφει στη Δανία μετά την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι η είσοδος στη Δανία του εν λόγω μέλους της οικογένειας ή η υποβολή, εκ μέρους του τελευταίου, της αιτήσεως για χορήγηση άδειας διαμονής αποτελούν «φυσική προέκταση» της επιστροφής του εν λόγω Δανού υπηκόου. Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης θεωρούν ότι η προϋπόθεση αυτή είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης και ιδίως προς το άρθρο 21 ΣΛΕΕ.
- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές το Østre Landsret (εφετείο της ανατολικής περιφέρειας, Δανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύουν το άρθρο 21 ΣΛΕΕ και, κατ' αναλογία, η οδηγία 2004/38 [...] σε κράτος μέλος να αρνηθεί να παράσχει παράγωγο δικαίωμα διαμονής σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους αυτού και επιστρέφει εκεί αφότου άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, όταν το εν λόγω μέλος της οικογένειας δεν εισήλθε στο έδαφος του κράτους μέλους ή δεν υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής ως φυσική προέκταση της επιστροφής του πολίτη της Ένωσης;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 19 Εισαγωγικά, πρέπει να τονιστεί ότι, με τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν στο Δικαστήριο, η Βελγική και η Νορβηγική Κυβέρνηση, αναφερόμενες στο σχετικά σύντομο διάστημα των δύο διαμονών του υιού Altiner στη Σουηδία, εξέφρασαν αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρξε πραγματική διαμονή του στο κράτος μέλος αυτό, ικανή να επιφέρει τη σύναψη ή τη σύσφιξη οικογενειακών δεσμών μεταξύ αυτού και του συγκεκριμένου πολίτη της Ένωσης, εν προκειμένω της I. H. Ravn, κατά τρόπο που να θεμελιώνεται υπέρ του υιού Altiner παράγωγο δικαίωμα διαμονής στη Δανία βάσει του δικαιού της Ένωσης. Η Νορβηγική Κυβέρνηση εκτιμά ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι υποθετικής φύσεως.

- 20 Είναι αληθές ότι η πραγματική διαμονή του πολίτη της Ένωσης και του μέλους της οικογένειάς του που είναι υπήκοος τρίτου κράτους είναι το στοιχείο εκείνο το οποίο, κατά την επιστροφή του πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, θεμελιώνει παράγωγο δικαίωμα διαμονής, βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, υπέρ του υπηκόου τρίτου κράτους με τον οποίο ο εν λόγω πολίτης διήγε οικογενειακή ζωή στο κράτος μέλος υποδοχής.
- 21 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, τα οποία συνοψίζονται στις σκέψεις 13 έως 15 της παρούσας αποφάσεως, η αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής που υπέβαλε ο υιός Altiner βάσει του δικαίου της Ένωσης δεν απορρίφθηκε, την τελευταία φορά, από την Υπηρεσία Μεταναστεύσεως για τον λόγο ότι τα διαστήματα διαμονής του υιού Altiner στη Σουηδία δεν κατέστησαν δυνατή τη σύναψη ή τη σύσφιξη οικογενειακών δεσμών μεταξύ αυτού, του πατέρα Altiner και της I. H. Ravn, αλλά διότι η είσοδός του στη Δανία και η υποβολή της αίτησης για χορήγηση άδειας διαμονής δεν έλαβαν χώρα ταυτόχρονα με την επιστροφή στη Δανία της I. H. Ravn ή ως φυσική προέκταση της επιστροφής αυτής, όπως απαιτείται από τις κατευθυντήριες γραμμές 1/14.
- 22 Κατά πάγια νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει την αίτηση που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, σκέψεις 19 και 20).
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, και με την επιφύλαξη της δυνατότητας του αιτούντος δικαστηρίου να προβεί, ενδεχομένως, στην επαλήθευση των πραγματικών προϋποθέσεων της διοικητικής πράξης που αμφισβητείται ενώπιόν του, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αφορά, κατ' ουσίαν, τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης εθνικής ρυθμίσεως όπως οι κατευθυντήριες γραμμές 1/14, δεν έχει σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι αφορά ζήτημα υποθετικής φύσεως.
- 24 Επομένως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 25 Με το προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 21 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία δεν προβλέπει την παροχή παραγώγου δικαιώματος διαμονής, βάσει του δικαίου της Ένωσης, σε υπήκοο τρίτου κράτους, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους αυτού και στο οποίο επιστρέφει μετά από διαμονή, δυνάμει και τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, σε άλλο κράτος μέλος, όταν το εν λόγω μέλος της οικογένειας του συγκεκριμένου πολίτη της Ένωσης δεν έχει εισέλθει στο έδαφός του ή δεν υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής «ως φυσική προέκταση» της επιστροφής, στο κράτος μέλος αυτό, του εν λόγω πολίτη της Ένωσης.
- 26 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, εισαγωγικά, ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν, στο πλαίσιο πραγματικής διαμονής πολίτη της Ένωσης, δυνάμει και τηρουμένων των προϋποθέσεων του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2004/38, σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια ο εν λόγω πολίτης, συνάφθηκαν ή συσφίχθηκαν οικογενειακοί δεσμοί εντός του κράτους μέλους αυτού, η πρακτική αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που αντλεί ο συγκεκριμένος πολίτης της Ένωσης από το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ επιτάσσει η οικογενειακή

ζωή που διήγε ο πολίτης αυτός στο κράτος μέλος υποδοχής να μπορεί να συνεχισθεί, κατόπιν της επιστροφής του στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, διά της παροχής παραγώγου δικαιώματος διαμονής στο εν λόγω μέλος της οικογένειας που είναι υπήκοος τρίτου κράτους. Συγκεκριμένα, ελλείψει τέτοιου παραγώγου δικαιώματος διαμονής, ο πολίτης αυτός της Ένωσης θα αποθαρρυνόταν να εγκαταλείψει το κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια προκειμένου να ασκήσει το κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δικαίωμά του διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, για τον λόγο ότι δεν θα είχε τη βεβαιότητα ότι θα μπορούσε να συνεχίσει στο κράτος μέλος καταγωγής του τους οικογενειακούς δεσμούς με τους στενούς συγγενείς του που θα έχει κατά τον τρόπο αυτόν συνάψει ή συσφίξει στο κράτος μέλος υποδοχής (αποφάσεις της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 54, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, Coman κ.λπ., C-673/16, EU:C:2018:385, σκέψη 24).

- 27 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι προϋποθέσεις για την παροχή, κατά την επιστροφή πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια, παραγώγου δικαιώματος διαμονής, βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας του πολίτη αυτού της Ένωσης και με τον οποίο ο εν λόγω πολίτης διέμεινε, απλώς με την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, στο κράτος μέλος υποδοχής, δεν πρέπει, καταρχήν, να είναι αυστηρότερες από τις προϋποθέσεις που προβλέπει η οδηγία 2004/38 για την παροχή τέτοιου δικαιώματος διαμονής σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, που άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας εγκαθιστάμενος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια. Συγκεκριμένα, η οδηγία 2004/38, μολοντί δεν προβλέπει τέτοια περίπτωση επιστροφής, πρέπει να εφαρμόζεται κατ' αναλογία ως προς τις προϋποθέσεις διαμονής του πολίτη της Ένωσης σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, δεδομένου ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ο πολίτης της Ένωσης είναι αυτός που αποτελεί ακριβώς το πρόσωπο αναφοράς προκειμένου να μπορεί να αναγνωρισθεί παράγωγο δικαίωμα διαμονής σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειας αυτού του πολίτη της Ένωσης (απόφαση της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 50).
- 28 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το δικαίωμα διαμονής που αναγνωρίζεται, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, ο οποίος έχει εγκατασταθεί σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι τα εν λόγω μέλη εισέρχονται στο κράτος μέλος αυτό εντός ορισμένης προθεσμίας μετά την είσοδο του πολίτη της Ένωσης.
- 29 Συγκεκριμένα, κατά τη διάταξη αυτή, σε μια τέτοια περίπτωση, το παράγωγο δικαίωμα διαμονής αναγνωρίζεται στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης όχι μόνο όταν «συνοδεύουν» τον εν λόγω πολίτη σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, αλλά επίσης και όταν «πηγαίνουν να τον συναντήσουν» στο κράτος μέλος αυτό.
- 30 Πρέπει πάντως να υπομνησθεί ότι το ενδεχόμενο δικαίωμα παραμονής σε κράτος μέλος της Ένωσης του υπηκόου τρίτου κράτους απορρέει από την εκ μέρους πολίτη της Ένωσης άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 12ης Μαρτίου 2014, Ο. και Β., C-456/12, EU:C:2014:135, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Δεδομένου ότι η παροχή παραγώγου δικαιώματος διαμονής βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ αποσκοπεί στο να καταστεί δυνατή η συνέχιση, στο κράτος μέλος του οποίου ο πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια, των οικογενειακών δεσμών που συνάφθηκαν ή συσφίχθηκαν με μέλος της οικογένειάς του, υπήκοο τρίτου κράτους, στο κράτος μέλος υποδοχής, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους του οποίου ο πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν, πριν από την παροχή του δικαιώματος διαμονής, ότι οι εν λόγω οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ του πολίτη της Ένωσης και του υπηκόου τρίτου κράτους, ο οποίος είναι μέλος της οικογένειάς του, δεν είχαν διακοπεί πριν από την είσοδο του υπηκόου τρίτου κράτους στο κράτος μέλος του οποίου ο συγκεκριμένος πολίτης της Ένωσης έχει την ιθαγένεια.

- 32 Για τους σκοπούς του ελέγχου αυτού, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να λάβει υπόψη, ως απλή ένδειξη, το γεγονός ότι ο υπήκοος τρίτου κράτους, που είναι μέλος της οικογένειας υπηκόου του κράτους μέλους αυτού, εισήλθε στο κράτος μέλος μετά την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος από την επιστροφή του υπηκόου του κράτους αυτού.
- 33 Δεν μπορεί ωστόσο να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι οικογενειακοί δεσμοί που συνάφθηκαν ή συσφίχθηκαν μεταξύ πολίτη της Ένωσης και μέλους της οικογένειάς του, υπηκόου τρίτου κράτους, κατά τη διαμονή τους, δυνάμει και τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, στο κράτος μέλος υποδοχής, να εξακολουθήσουν να υφίστανται παρά το γεγονός ότι ο εν λόγω πολίτης επιστρέφει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια χωρίς να συνοδεύεται από το εν λόγω μέλος της οικογένειάς του, το οποίο είναι υποχρεωμένο, ιδίως για λόγους που έχουν σχέση με την προσωπική του κατάσταση, το επάγγελμα ή την εκπαίδευσή του, να καθυστερήσει την άφιξή του στο κράτος μέλος καταγωγής του πολίτη της Ένωσης.
- 34 Επομένως, το γεγονός ότι η αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής δεν υποβλήθηκε «ως φυσική προέκταση» της επιστροφής του πολίτη της Ένωσης συνιστά κρίσιμο στοιχείο το οποίο, χωρίς να είναι καθεαυτό αποφασιστικής σημασίας, μπορεί, στο πλαίσιο μιας σφαιρικής εκτιμήσεως, να οδηγήσει το κράτος καταγωγής του συγκεκριμένου πολίτη της Ένωσης να συναγάγει ότι δεν υπήρξε σύνδεσμος μεταξύ της αίτησης αυτής και της προηγούμενης άσκησης, εκ μέρους του εν λόγω πολίτη, της ελευθερίας κυκλοφορίας και, κατά συνέπεια, να αρνηθεί τη χορήγηση της άδειας διαμονής.
- 35 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία δεν προβλέπει την παροχή παραγώγου δικαιώματος διαμονής, βάσει του δικαίου της Ένωσης, σε υπήκοο τρίτου κράτους, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που έχει την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους μέλους και επιστρέφει σε αυτό μετά από διαμονή, δυνάμει και τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, σε άλλο κράτος μέλος, όταν το εν λόγω μέλος της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης δεν εισήλθε στο κράτος μέλος καταγωγής του εν λόγω πολίτη της Ένωσης ή δεν υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής «ως φυσική προέκταση» της επιστροφής στο κράτος μέλος αυτό του πολίτη της Ένωσης, καθόσον η εν λόγω ρύθμιση απαιτεί, στο πλαίσιο μιας σφαιρικής εκτιμήσεως, να λαμβάνονται υπόψη και άλλα κρίσιμα στοιχεία, ειδικότερα εκείνα από τα οποία μπορεί να αποδειχθεί ότι, παρά το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της επιστροφής του πολίτη της Ένωσης στο εν λόγω κράτος μέλος και της εισόδου του μέλους της οικογένειάς του, υπηκόου τρίτου κράτους, στο ίδιο κράτος μέλος, οι οικογενειακοί δεσμοί που συνάφθηκαν ή συσφίχθηκαν στο κράτος μέλος υποδοχής δεν έπαυσαν να υπάρχουν, οπότε δικαιολογείται η παροχή στο εν λόγω μέλος της οικογένειας παραγώγου δικαιώματος διαμονής, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 36 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία δεν προβλέπει την παροχή παραγώγου δικαιώματος διαμονής, βάσει του δικαίου της Ένωσης, σε υπήκοο τρίτου κράτους, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που έχει την ιθαγένεια του εν λόγω κράτους μέλους και επιστρέφει σε αυτό μετά από διαμονή, δυνάμει και τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης, σε άλλο κράτος μέλος, όταν το εν λόγω μέλος της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης δεν εισήλθε στο κράτος μέλος καταγωγής του εν λόγω

πολίτη της Ένωσης ή δεν υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής «ως φυσική προέκταση» της επιστροφής στο κράτος μέλος αυτό του πολίτη της Ένωσης, καθόσον η εν λόγω ρύθμιση απαιτεί, στο πλαίσιο μιας σφαιρικής εκτιμήσεως, να λαμβάνονται υπόψη και άλλα κρίσιμα στοιχεία, ειδικότερα εκείνα από τα οποία μπορεί να αποδειχθεί ότι, παρά το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της επιστροφής του πολίτη της Ένωσης στο εν λόγω κράτος μέλος και της εισόδου του μέλους της οικογένειάς του, υπηκόου τρίτου κράτους, στο ίδιο κράτος μέλος, οι οικογενειακοί δεσμοί που συνάφθηκαν ή συσφίχθηκαν στο κράτος μέλος υποδοχής δεν έπαυσαν να υπάρχουν, οπότε δικαιολογείται η παροχή στο εν λόγω μέλος της οικογένειας παραγώγου δικαιώματος διαμονής, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

(υπογραφές)